



Zorunlu Göç ve Kolektif Hafıza: “1944 Ahıska Sürgünü: Son Tanıklar” Kitabı Üzerinden İçerik Analizi

Forced Migration and Collective Memory: A Content Analysis of “The 1944 Ahıska Deportation: The Last Witnesses”

Вынужденная Миграция и Коллективная Память: Контент- анализ Книги «Депортация Ахыска Турок 1944 Года: Последние Свидетели»

Lala Naghiyeva¹ 

¹ Araştırma Görevlisi, Karabağ Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, lala.naghiyeva@karabakh.edu.az; Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, 202152039503@ogr.akdeniz.edu.tr.



: [10.5281/zenodo.20450327](https://doi.org/10.5281/zenodo.20450327)

Orijinal Araştırma Makalesi / Original Research Article / Оригинальная исследовательская статья

Geliş Tarihi / Received / Дата прибытия: 30.03.2026

Kabul Tarihi / Accepted / Дата принятия: 06.04.2026

Öz

Bu çalışma, Ahıska Türklerinin maruz kaldıkları zorunlu göç deneyimleri ve bunun kolektif hafıza üzerindeki etkilerini, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından yayınlanmış “1944 Ahıska Sürgünü: Son Tanıklar” adlı kitapta yer alan tanık anlatıları üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Ahıska Türklerinin 1944 yılında maruz kaldığı sürgün, yalnızca mekânsal bir yer değiştirme değil, aynı zamanda bireysel ve toplumsal hafızada derin izler bırakan bir travma olarak değerlendirilmektedir.

Araştırmada içerik analizi kullanılmış ve kitapta yer alan mülakatlar sistematik biçimde incelenerek tekrar eden temalar ve anlam örüntüleri belirlenmiştir. Analiz sürecinde özellikle sürgün deneyimi, vatan algısı, kolektif hafıza ve kültürel süreklilik gibi temalar ön plana çıkarılmıştır.

Elde edilen bulgular, zorunlu göçün kolektif hafızanın şekillenmesinde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Tanık anlatılarında sürgün, yalnızca geçmişte yaşanan bir olay olarak değil, günümüzde de etkisini sürdüren bir hafıza unsuru olarak yer almaktadır.

Çalışma, zorunlu göçün kolektif hafıza aracılığıyla kuşaklar arası aktarımını ve bu sürecin toplumsal



deneyimlerin yeniden anlamlandırılmasındaki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Zorunlu Göç, Kolektif Hafıza, Ahıska Türkleri.

Abstract

*This study aims to analyze the forced migration experience of Ahıska Turks and its impact on collective memory through the testimonies presented in the book *The 1944 Ahıska Deportation: The Last Witnesses*, published by YTB. The 1944 deportation of Ahıska Turks is considered not only as a spatial displacement but also as a traumatic process that left a deep mark on both individual and collective memory.*

The study employs the method of content analysis, through which the interviews presented in the book were systematically analyzed in order to identify recurring themes and semantic structures. Particular attention is paid to themes such as the experience of deportation, perceptions of homeland, collective memory, and cultural continuity.

The findings indicate that forced migration plays a decisive role in the formation of collective memory. In the testimonies, deportation is represented not only as an event of the past but also as an element of memory that continues to influence the present.

Thus, the study demonstrates that forced migration is transmitted from generation to generation through collective memory and plays an important role in the reinterpretation of social experience. In this context, the study contributes to research on migration and collective memory.

Keywords: Forced Migration, Collective Memory, Ahıska Turks.

Резюме

Данное исследование направлено на изучение опыта вынужденной миграции турок-ахыска и его влияния на коллективную память на основе свидетельских рассказов, представленных в книге «Депортация турок-ахыска 1944 года: последние свидетели», изданной YTB. Депортация турок-ахыска в 1944 году рассматривается не только как пространственное перемещение, но и как травматический процесс, оставивший глубокий след в индивидуальной и коллективной памяти.

В исследовании применён метод контент-анализа, в рамках которого интервью, представленные в книге, были систематически проанализированы с целью выявления повторяющихся тем и смысловых структур. В процессе анализа особое внимание уделено таким темам, как опыт депортации, восприятие родины, коллективная память и культурная преемственность.

Полученные результаты показывают, что вынужденная миграция играет определяющую роль в формировании коллективной памяти. В свидетельских рассказах депортация представлена не только как событие прошлого, но и как элемент памяти, продолжающий оказывать влияние на настоящее.

Таким образом, исследование демонстрирует, что вынужденная миграция посредством коллективной памяти передаётся из поколения в поколение и играет важную роль в переосмыслении общественного опыта. В этом контексте работа вносит вклад в исследования миграции и коллективной памяти.

Ключевые слова: вынужденная миграция, коллективная память, турки-ахыска.

1. Giriş

Göç, insanlık tarihi boyunca toplumsal yapıları şekillendiren ve dönüştüren çok boyutlu bir olgudur. Bireylerin ya da toplulukların bir coğrafyadan diğerine hareketini ifade eden bu süreç, çoğunlukla ekonomik, sosyal, siyasal ve çevresel dinamiklerin etkisiyle ortaya çıkmaktadır (Akyıldız, 2016, s. 130). Bu yönüyle göç, yalnızca demografik bir yer değiştirme değil, aynı zamanda hem göç veren hem de göç alan toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları üzerinde belirleyici etkiler yaratan karmaşık bir süreçtir. Genel olarak göç, insanların geçici ya da kalıcı olarak yaşamlarını sürdürmek amacıyla bir yerden başka bir yere taşınması olarak tanımlanmaktadır ve bu süreç iç göç ve uluslararası göç olarak sınıflandırılabilir gibi gönüllü/zorunlu, düzenli/düzensiz biçimlerde de ortaya çıkabilmektedir (Sipahioğlu, 2024, s. 294).

Göç türleri içerisinde zorunlu göç, bireylerin iradesi dışında gerçekleşmesi bakımından diğer göç türlerinden ayrılmaktadır. William Petersen, *A General Typology of Migration* adlı çalışmasında zorunlu göçün bireylerin tercihleri dışında, dışsal baskılar sonucu ortaya çıktığını vurgulamaktadır (Petersen, 1958, s. 261-263). Benzer şekilde Adıgüzel, iç çatışmalar, savaşlar ve siyasal baskıların zorunlu göçün temel nedenleri arasında yer aldığını belirtmektedir (Adıgüzel, 2020, s. 97-98). Bu çerçevede zorunlu göç, bireylerin rızası dışında gelişen ve çoğu zaman devlet politikalarıyla doğrudan ilişkili olan bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Ahıska Türklerinin maruz kaldıkları sürgün, zorunlu göç olgusunun tipik örneklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ahıska şehri, Gürcistan'ın güneyinde, Türkiye sınırına oldukça yakın bir konumda yer almakta olup tarih boyunca stratejik önemi nedeniyle farklı toplulukların kesişim noktasına dönüşmüştür (Zeyrek, 2001, s. 6). Anadolu ile Kafkasya arasında bir geçiş hattı niteliği taşıyan bu bölge, özellikle Türk topluluklarının yoğun olarak yaşadığı kadim bir coğrafya gibi bilinmektedir. Nitekim tarihsel kaynaklar, Türklerin bu bölgede uzun bir geçmişe sahip olduğunu ve Ahıska'nın zaman zaman "kabilelerin kapısı" olarak nitelendirildiğini göstermektedir (Kırzioğlu, 1992, s. 35-36).

Ancak bu tarihsel süreklilik, 1944 yılında Sovyet yönetimi tarafından gerçekleştirilen sürgün ile kesintiye uğramıştır (Hacı, 1992, s. 65). Ahıska Türkleri, herhangi bir gönüllülük unsuru olmaksızın, devlet politikaları doğrultusunda ana yurtlarından koparılmış ve farklı coğrafyalara zorla yerleştirilmiştir. Uluslararası Göç Örgütü'nün Göç Terimleri Sözlüğü'nde yer alan tanıma göre bu süreç, "zorla yeniden yerleştirme" kapsamında değerlendirilebilecek niteliktedir (IOM, 2009). Bu kavram, bireylerin kendi iradeleri dışında, devletin aldığı kararlar doğrultusunda yerleşik oldukları alanlardan uzaklaştırılarak başka bölgelere nakledilmelerini ifade etmektedir.

Dolayısıyla Ahıska Türklerinin sürgün deneyimi, yalnızca fiziksel bir yer değiştirme değil, aynı zamanda devlet politikalarının doğrudan sonucu olarak ortaya çıkan ve toplumsal yapıda derin etkiler bırakan bir zorunlu göç örneği olarak değerlendirilebilir. Bu süreçte

Ahıska Türkleri, siyasal kararların bir sonucu olarak yerinden edilmiş ve uzun süre farklı coğrafyalarda varlık mücadelesi vermek zorunda kalmıştır.

Bu çalışmada Ahıska Türklerinin zorunlu göç deneyimleri ve bu deneyimin kolektif hafıza üzerindeki etkileri irdelenmiştir.

2. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını, “1944 Ahıska Sürgünü: Son Tanıklar” adlı kitapta yer alan tanık ifadeleri oluşturmaktadır. Söz konusu kitap, Ahıska Türklerinin sürgün deneyimini bizzat yaşamış tanıkların anlatılarını içermesi bakımından zengin bir nitel veri seti sunmaktadır.

Çalışmada veri analizi yöntemi olarak içerik analizi kullanılmıştır. Bu kapsamda kitapta yer alan mülakat metinleri sistematik bir şekilde incelenmiş ve analiz süreci belirli aşamalar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada metinler dikkatli bir şekilde okunarak veri setine genel bir hâkimiyet sağlanmıştır. İkinci aşamada metinlerde tekrar eden ifadeler, kavramlar ve temalar belirlenerek kodlama işlemi yapılmıştır.

Üçüncü aşamada ise benzer içeriklere sahip kodlar bir araya getirilerek kategoriler oluşturulmuş ve bu kategoriler üzerinden anlam örüntüleri analiz edilmiştir. Bu sayede tanık anlatılarında öne çıkan ortak deneyimler ve kolektif anlamlandırma biçimleri ortaya konulmuştur.

3. Bulgular

“1944 Ahıska Sürgünü: Son Tanıklar” kitabında yer alan tanık ifadeleri sistematik biçimde incelenmiş, en çok tekrar eden 15 kelime kodlanarak tematik kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Söylememiz gerekir ki analiz sürecinde özellikle Ahıska Türklerinin sürgün deneyimlerinin mekânsal, duygusal, toplumsal ve tarihsel boyutlarını yansıtan kelimelerin tekrar sıklıkları dikkate alınmıştır.

Kelime frekanslarının incelenmesi, Ahıska Türklerinin kolektif hafızasında hangi deneyimlerin daha güçlü şekilde yer ettiğini ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Bunun doğrultusunda en sık tekrar eden 15 kelime ve bunlara karşılık gelen tematik kategoriler, Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Tanık Anlatılarında En Sık Kullanılan Kelimeler ve Tematik Kategoriler

Sıra	Kelime	Frekans (n)	Tematik Kategori
1	Ev	340	Yerleşim / kayıp
2	Köy	303	Mekânsal aidiyet
3	Ölü/Ölüm/Öldü	301	Travmatik deneyim

4	Asker	215	Devlet müdahalesi
5	Yol	204	Göç deneyimi
6	Çocuk	187	Savunmasız gruplar/acımasızlık
7	Sürgün	174	Zorunlu göç
8	Vatan	140	Kolektif hafıza / Mekân
9	Aile	108	Sosyal yapı
10	Tren	88	Sürgün süreci
11	Savaş	74	Nedensel bağlam
12	Soğuk	51	Çevresel zorluk
13	Korku	38	Psikolojik etki
14	Açlık/ acıdan	34	Yaşam koşulları/ zorluk
15	Acı	26	Travma

İçerik analizi sonucunda elde edilen kelime sıklığı tablosu, Ahıska Türklerinin 1944 sürgün deneyiminin kolektif hafızada hangi temel temalar etrafında şekillendiğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

En yüksek frekansa sahip “ev” (n=340) ve “köy” (n=303) kelimeleri, sürgün deneyiminin öncelikle mekânsal kopuş ve yurt kaybı üzerinden hatırlandığını göstermektedir. Bu durum, tanık anlatılarında mekânın yalnızca fiziksel bir yaşam alanı değil, aynı zamanda aidiyet, kimlik ve geçmişle kurulan duygusal bağın merkezi olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Nitekim katılımcılardan birinin “*Bu yaşıma kadar yedi ev yapmak zorunda kaldım... hiçbirini kalıcı yerim olarak benimseyemedim*” (Beyoğlu, 2019, s. 14) ifadesi, ev kavramının mekânın ötesinde kaybedilmiş bir yurt ve süreklilik duygusuyla ilişkilendirildiğini göstermektedir.

Köy, anlatılarda yalnızca bir yerleşim birimi olarak değil, aynı zamanda ekonomik üretimin, aile mülkiyetinin ve gündelik yaşamın örgütlendiği temel sosyal alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bir tanığın “*Bizim köyde ekin, bahçe, hayvancılık, özel mülktü... 4 hektar armut bahçemiz vardı... öylesine orda bıraktık geldik*” (Beyoğlu, 2019, s. 58) şeklindeki ifadesi, köyün yalnızca yaşanılan fiziksel bir alan olmadığını, aynı zamanda emek, üretim ve aile geçmişiyle bütünleşmiş bir hafıza alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu anlatı, zorunlu göçün yalnızca coğrafi yer değiştirme değil, aynı zamanda ekonomik sermayenin, özel mülkiyetin ve kuşaklar boyunca biriktirilmiş yaşam düzeninin kaybı anlamına geldiğini göstermektedir. Özellikle “*öylesine bıraktık geldik*” ifadesi, ani kopuşun yarattığı travmatik kayıp duygusunu ve geride bırakılan yaşam dünyasının kolektif hafızadaki sürekliliğini açık biçimde yansıtmaktadır.

“Ölü/ölüm/öldü” (n=301), “soğuk” (n=51) ve “açlık/acından” (n=34) kelimeleri ifadeler sırasında genel olarak birlikte kullanılmıştır ve bu durum, Ahıska Türklerinin sürgün deneyiminin kolektif hafızada öncelikle travmatik yaşam koşulları üzerinden hatırlandığını göstermektedir. Tanık anlatıları, sürgünün yalnızca mekânsal bir yer değiştirme değil, aynı zamanda ağır çevresel koşullar ve temel yaşam ihtiyaçlarından mahrum bırakılma nedeniyle hayatta kalma mücadelesine dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Özellikle sürgün sonrasında yerleştirildikleri mekânların yaşama elverişsiz olması, ölüm vakalarının artmasına neden olmuştur. Nitekim bir tanığın “*Sonra çoğu öyle şeyde öldüler, soğukda. Aha karım içinde kışda kar... Bir metre kar var. Bu, sağ kalır mı adam? Aha kapısı yok, bacası yok, üstü yok...*” (Beyoğlu, 2019, s. 110) şeklindeki ifadesi, soğukun yalnızca çevresel bir unsur değil, doğrudan ölüme ilişkilendirilen bir travma faktörü olarak hafızada yer ettiğini göstermektedir.

Benzer şekilde, tren yolculuğu sırasında yaşanan açlık ve ölüm vakaları da kolektif hafızanın temel bileşenleri arasında yer almaktadır. Tanığın “*Hoo, vagonda neler oldu?.. Açlıktan ölenler var... Açlıktan ölen kim, pulu (parası) yok, parası yok... Stalin, Stalin, Stalin yaptı...*” (Beyoğlu, 2019, s. 336) ifadesi, bu sürecin özellikle yolculuk aşamasında ciddi insani kayıplara yol açtığını ortaya koymaktadır. Burada açlık, yalnızca fiziksel yoksunluğu değil, devlet tarafından sistematik biçimde ihmale uğratılmayı ve yaşam koşullarının bilinçli olarak ağırlaştırılmasını da simgelemektedir. Tanığın “*Stalin yaptı*” vurgusu ise ölüm, açlık ve soğuk gibi travmatik deneyimlerin bireysel kader olarak değil, doğrudan siyasal kararların sonucu olarak hafızada kodlandığını göstermektedir.

Tabloda dikkat çeken bir diğer unsur olan “Asker” kelimesinin yüksek frekansla (n=215) tekrar edilmesi, tanık anlatılarında sürgün sürecinin devlet müdahalesi ve zorlayıcı siyasal mekanizmalar üzerinden hatırlandığını göstermektedir. Asker, anlatılarda yalnızca fiziksel bir varlık olarak değil, sürgün kararının uygulanmasını sağlayan doğrudan otorite unsuru olarak öne çıkmaktadır. Özellikle bir tanığın “*Bir hafta önce asker getirip döktüler köylere... insanları listeye aldılar ki ne kadar araba lazımdır bunları sürgün etmek için*” (Beyoğlu, 2019, s. 64) şeklindeki ifadesi, sürgünün spontane bir olay değil, önceden planlanmış ve sistematik biçimde organize edilmiş² bir devlet politikası olduğunu ortaya koymaktadır.

Benzer şekilde “*5 saat evden ne alabiliyorsanız alın... kim karşı gelirse kurşuna dizeceğiz*” (Beyoğlu, 2019, s. 64) ifadesi de askeri varlığın sürgünün icrasında emir ve denetim mekanizması olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Bu bağlamda asker, tanık anlatılarında yalnızca sürgün sürecinin uygulayıcısı değil, aynı zamanda devlet otoritesinin görünür yüzü olarak temsil edilmektedir. İnsanların önce listelenmesi, ardından belirli bir süre verilerek vagonlara sevk edilmesi, sürgünün planlı ve bürokratik bir süreç içerisinde yürütüldüğünü göstermektedir.

Dolayısıyla “asker” kelimesinin yüksek frekansı, Ahıska Türklerinin kolektif hafızasında sürgünün doğrudan devlet politikaları doğrultusunda gerçekleştirilen zorunlu ve organize bir

² Sürgünün önceden planladığını gösteren belge, Ek 1’de yer almıştır.

müdahale olarak yer ettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, sürgünün hafızada siyasal iktidarın somut temsilcileri üzerinden yeniden üretildiğini göstermektedir.

Ayrıca “yol” (n=204) ve “tren” (n=88) kelimelerinin yüksek frekansı, sürgün sürecinin en yoğun hatırlanan aşamasının yolculuk deneyimi olduğunu göstermektedir. Özellikle tren yolculuğu, tanık ifadelerinde açlık, soğuk ve ölümlerle iç içe geçmiş bir travma mekânı olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bir tanığın “*Bir ayda ölen öldü, kalan kaldı... Ural Dağı’nda bir köprüde kar yağdı, tren gitmedi... askerler 100 tane ölüyü suya attılar*” (Beyoğlu, 2019, s. 83) şeklindeki ifadesi, yolculuk sürecinin yalnızca fiziksel bir sevk aşaması olmadığını, aynı zamanda kitlesel ölümlerin yaşandığı ağır bir hayatta kalma mücadelesi olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle ölümlerin vagonlardan çıkarılarak suya atılması, sürgünün insani boyutunun ne derece ağır olduğunu ve bu sürecin kolektif hafızada ölümlerle özdeşleşmiş bir travma alanı olarak yer ettiğini göstermektedir.

Bunun yanı sıra tanık anlatılarında “*Demiryolunu bize yaptırıyorlar... silah zoruyla çalıştırıyorlardı... o yoldan bizi götürmeye bize yaptırdı*” (Beyoğlu, 2019, s. 75) ifadeleri, yol ve tren temalarının devlet müdahalesi, zorla emek sömürsü ve sürgün süreciyle doğrudan bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu durum, kolektif hafızada yolun yalnızca bir ulaşım güzergâhı değil, aynı zamanda zorla çalıştırma, emek kaybı ve sonrasında aynı hat üzerinden sürgüne gönderilme paradoksunu temsil eden sembolik bir anlam taşıdığını ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla “yol” ve “tren” kelimeleri, tanık anlatılarında hem fiziksel yer değiştirme sürecini hem de sürgünün ölüm, zorla çalışma ve devlet şiddetiyle iç içe geçmiş yapısını yansıtan temel hafıza unsurları olarak değerlendirilebilir.

“Savaş” (n=74), “korku” (n=38) ve “sürgün” (n=174) kelimelerinin birlikte değerlendirilmesi, Ahıska Türklerinin kolektif hafızasında sürgün deneyiminin tarihsel ve siyasal bağlamının savaş koşulları üzerinden anlamlandırıldığını göstermektedir. Tanık anlatıları, savaşın yalnızca dönemin genel tarihsel atmosferini değil, aynı zamanda sürgünün meşrulaştırılmasında kullanılan temel gerekçeyi oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim “*Türkiye’den savaş korkusu var, ona göre de sizi 25 yıllığına sürgün edecekler*” (Beyoğlu, 2019, s. 53) ifadesi, sürgünün güvenlik ve savaş tehdidi söylemi üzerinden devlet politikası hâline getirildiğini göstermektedir.

Bununla birlikte savaş, tanık anlatılarında erkek nüfusun toplu biçimde askere alınması ve köylerin savunmasız bırakılması ile de ilişkilendirilmektedir. “*Biz 50 aileydik, 50 aileden 70 adamı bir günde savaşa götürdüler... kaldı çocuklar, ihtiyar adamlar, kadınlar*” (Beyoğlu, 2019, s. 89) şeklindeki ifade, savaşın toplumsal yapıda yarattığı kırılmayı açıkça göstermektedir. Erkeklerin cepheye sevk edilmesiyle köylerde yalnızca kadınlar, çocuklar ve yaşlıların kalmış olması, sürgün sürecini daha da ağırlaştıran bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, savaşın sürgün öncesi toplumsal yapıyı zayıflattığını ve sürgünün uygulanmasını kolaylaştıran bir zemin oluşturduğunu göstermektedir.

Öte yandan “*Bu emre kim karşı çıkarsa onu yerinde kurşuna dizeceğiz*” (Beyoğlu, 2019, s. 53) ifadesi, korku temasının kolektif hafızada doğrudan devlet otoritesi ve şiddet tehdidi ile birlikte yer ettiğini göstermektedir. Burada korku, yalnızca savaşın yarattığı belirsizlikten değil, aynı zamanda sürgün emrine karşı gelinmesi halinde ölüm tehdidinin açıkça ifade edilmesinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanı sıra, dönemin siyasal atmosferinde Ahıska Türklerinin Sovyet yönetimi tarafından potansiyel bir güvenlik tehdidi ve sınır güvenliği açısından risk unsuru olarak görüldüğü anlaşılmaktadır (Ek-2). Özellikle Türkiye sınırına yakın bir bölgede yaşamaları, savaş koşullarında onları devlet nezdinde şüpheli bir topluluk hâline getirmiştir. Bu durum, Ahıska Türklerinin etnik kimlikleri ve coğrafi konumları nedeniyle “tehlake” olarak algılandıklarını ve sürgünün bu algı üzerinden meşrulaştırıldığını göstermektedir.

“Aile” (n=108), “çocuk” (n=187) ve “acı” (n=26) kelimeleri, sürgün deneyiminin kolektif hafızada yalnızca bireysel değil, aynı zamanda aile yapısını ve kuşaklar arası sürekliliği derinden etkileyen toplumsal bir travma olarak yer ettiğini göstermektedir. Tanık anlatılarında aile, sürgün sürecinde parçalanmış temel sosyal yapı olarak öne çıkarken, çocuklar bu travmatik deneyimin en savunmasız grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle bir tanığın “*Bir vagona hiç olmazsa 60–70 çocuk, kadın, adam vardı*” (Beyoğlu, 2019, s. 54) ifadesi, sürgünün aile bireylerini aynı anda etkileyen kitlesel bir yer değiştirme süreci olduğunu göstermektedir.

Çocuklara ilişkin anlatılar, sürgünün insani boyutunu daha görünür hale getirmektedir. “*Çel çocuk yonca yiyoduk... bu çocukların yüzü böyle şişmiş*” (Beyoğlu, 2019, s. 274) ifadesi, açlık ve yetersiz beslenmenin özellikle çocuklar üzerindeki fiziksel etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Burada çocukların hayvan yemi olarak kullanılan yoncayı tüketmek zorunda kalmaları, sürgün koşullarının yaşamın en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak ölçüde ağır olduğunu göstermektedir. Bu durum, kolektif hafızada çocukların yalnızca mağdur bir grup değil, aynı zamanda travmanın en görünür sembollerinden biri olarak yer ettiğini göstermektedir.

Öte yandan “*acıdı ya acı*” (Beyoğlu, 2019, s. 274) ifadesi, sürgünün yalnızca fiziksel zorluklar üzerinden değil, aynı zamanda duygusal ve psikolojik düzeyde de hafızada güçlü bir iz bıraktığını ortaya koymaktadır. Acı, burada özellikle çocukların çektiği sıkıntılar ve çaresizlik duygusunu kapsayan çok katmanlı bir travma unsuru olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla aile, çocuk ve acı temaları birlikte ele alındığında, sürgünün kolektif hafızada aile yapısını sarsan, çocukları doğrudan etkileyen ve derin bir insani travma yaratan bir süreç olarak tanımlandığı görülmektedir.

Son olarak “vatan” (n=140) kelimesinin yüksek frekansı, sürgünün fiziksel bir yer değiştirmeden ziyade kaybedilmiş yurt ve kolektif hafızada idealize edilen mekân algısı üzerinden anlamlandırıldığını göstermektedir. Tanık anlatılarında vatan kavramı, geçmişe duyulan özlem ve geri dönüş arzusu ile birlikte sürekli yeniden üretilmektedir. Nitekim bir tanığın “*Bizi vatansız bıraktılar oğul...*” (Beyoğlu, 2019, s. 49) şeklindeki ifadesi, sürgünün

yalnızca coğrafi bir kopuş değil, aynı zamanda kimlik, aidiyet ve tarihsel sürekliliğin kesintiye uğraması olarak algılandığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Bu ifade, vatanın tanık hafızasında yalnızca fiziksel bir toprak parçası olarak değil, bireyin varoluşunu, geçmişini ve toplumsal bağlarını anlamlandırdığı temel referans noktası olarak yer ettiğini göstermektedir. “Vatansız bırakılmak” söylemi, zorunlu göçün en ağır sonuçlarından birinin yurt kaybı ve buna bağlı kimlik kırılması olduğunu vurgulamaktadır. Aynı zamanda bu anlatı, kolektif hafızada vatan kavramının yalnızca geçmişe ait bir mekân değil, kuşaklar boyunca özlemle aktarılan sembolik bir hafıza alanı olarak yaşatıldığını göstermektedir. Dolayısıyla “vatan” kelimesi, Ahıska Türklerinin sürgün deneyiminin kolektif hafızada en güçlü anlam katmanlarından birini oluşturmada ve geçmişe duyulan özlem, kayıp duygusu ve geri dönüş arzusunu aynı anda temsil etmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, “1944 Ahıska Sürgünü: Son Tanıklar” adlı kitapta yer alan tanık anlatıları üzerinden Ahıska Türklerinin zorunlu göç deneyiminin kolektif hafızadaki yansımalarını ortaya koymayı amaçlamıştır. İçerik analizi sonucunda elde edilen bulgular, sürgünün sıradan bir yer değiştirme olarak değil, aynı zamanda toplumsal hafızada kuşaklar boyunca aktarılan derin bir travma olarak yer ettiğini göstermektedir.

Kelime frekansları ve tanık anlatılarının tematik analizi, sürgün deneyiminin özellikle mekânsal kayıp (ev, köy, vatan), travmatik yaşam koşulları (ölüm, açlık, soğuk, tren, yol), devlet müdahalesi (asker, savaş, korku, sürgün) ve sosyal yapıdaki kırılma (aile, çocuk, acı) eksenlerinde kolektif hafızada yeniden üretildiğini ortaya koymuştur. Özellikle “vatan”, “ev” ve “köy” kavramlarının yüksek frekansı, Ahıska Türkleri için sürgünün yalnızca mekânsal bir kopuş değil, aynı zamanda kimlik ve tarihsel süreklilik kaybı anlamına geldiğini göstermektedir.

Bütün bunlar değerlendirildiğinde bulgular, zorunlu göçün kolektif hafızada travmatik bir anlatı olarak kalıcılığını göstermektedir. Tanık ifadelerinde sürgün, geçmişte kalmış tarihsel bir olaydan ziyade, bugünü anlamlandıran canlı bir hafıza unsuru olarak yer almaktadır ve bu sürecin kolektif hafızada derin bir kırılma yarattığını ortaya koymaktadır.

Ayrıca çalışma, Ahıska Türklerinin hafızasında devletin onları potansiyel bir tehdit unsuru olarak görmesinin, sürgünün psikolojik ve toplumsal etkilerini daha da ağırlaştırdığını göstermektedir. Bu durum, zorunlu göçün sadece tarihsel bir olay değil, aynı zamanda etnik kimlik ve kolektif aidiyet üzerinde uzun vadeli etkiler yaratan bir süreç olduğunu ortaya koymaktadır.

Öneriler bağlamında, ilerleyen araştırmalarda Ahıska Türklerinin farklı ülkelerde yaşayan kuşakları arasında kolektif hafızanın nasıl aktarıldığının karşılaştırmalı olarak incelenmesi önem arz etmektedir. Özellikle ikinci ve üçüncü kuşak bireylerde sürgün hafızasının nasıl yeniden üretildiği, sözlü tarih ve nitel mülakat yöntemleri ile daha ayrıntılı biçimde araştırılabilir. Bunun yanı sıra, Ahıska Türklerinin kolektif hafızasında vatan, kimlik ve geri

dönüş söylemlerinin diaspora çalışmaları perspektifinden ele alınması literatüre önemli katkılar sağlayacaktır.

Extended Abstract

Migration has been one of the most complex phenomena shaping societies throughout history. Among its various forms, forced migration occupies a distinct position due to its involuntary nature and its long-term social and psychological consequences. It not only involves geographical displacement but also disrupts social structures, collective memory, and identity formation. In this context, the deportation of Ahıska Turks in 1944 represents one of the most significant examples of forced migration in the 20th century.

The Ahıska region, located in the southern part of present-day Georgia near the Turkish border, has historically been a strategically and culturally significant area inhabited by Turkish communities for centuries. However, on the night of 14–15 November 1944, under Stalin's regime, Ahıska Turks were forcibly deported from their homeland to various regions of Central Asia, particularly Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Uzbekistan. This process is widely regarded not only as a physical displacement but also as a traumatic rupture in the collective memory of the community.

This study aims to analyze the forced migration experience of Ahıska Turks and its impact on collective memory through the testimonies presented in the book titled "1944 Ahıska Sürgünü: Son Tanıklar (The 1944 Ahıska Deportation: The Last Witnesses)", published by the Presidency for Turks Abroad and Related Communities (YTB). The book is based on oral history interviews conducted with individuals who directly experienced the deportation and its aftermath. It therefore provides a rich qualitative dataset for understanding how forced migration has been remembered and transmitted across generations.

The research employs a qualitative content analysis approach. The witness narratives included in the book were systematically examined, and recurring words, themes, and meaning structures were identified. The analysis focused on the frequency and contextual usage of key terms such as home (ev), village (köy), death, dying, and the dead (ölü/ölüm/öldü), soldier (asker), road (yol), deportation (sürgün), homeland (vatan), family (aile), train (tren), war (savaş), cold (soğuk), fear (korku), pain (acı), and famine (açlık).

The findings demonstrate that the collective memory of Ahıska Turks is primarily structured around four major thematic dimensions: spatial loss, traumatic living conditions, state intervention, and social disintegration.

First, the high frequency of the words home, village, and homeland indicates that deportation is remembered primarily as a loss of homeland and living space. Witness statements emphasize not only the physical loss of houses, land, and villages but also the destruction of emotional and cultural ties associated with these spaces. Expressions such as "They left us

without a homeland” reveal that the concept of homeland is central to the collective memory of the community.

Second, the frequent occurrence of terms such as death, cold, road, train, and famine reflects the traumatic living conditions experienced during the deportation journey and the resettlement process. The term road symbolizes not only physical movement from one location to another but also the long and traumatic journey of displacement itself. The train journey, in particular, emerges as a traumatic memory space associated with starvation, freezing temperatures, and mass deaths. Witnesses frequently refer to people dying in train wagons and bodies being discarded during the journey, indicating the severity of the humanitarian crisis embedded in collective memory.

Third, words such as soldier, fear, deportation, and war reveal the significance of state intervention and political violence in shaping the memory of deportation. Witness narratives indicate that the deportation was not perceived as an accidental or spontaneous event but rather as a carefully planned and systematically implemented state policy. The presence of soldiers, threats of execution, and security-related justifications demonstrate how state power is remembered as the direct agent of forced migration. At the same time, the frequent recurrence of fear highlights the psychological dimension of this process. This fear was not limited to the experience of the deported community but also reflects the Soviet authorities’ perception of Ahıska Turks as a potential threat. Due to their geographical proximity to the Turkish border and the wartime political climate, Ahıska Turks were represented within state discourse as a possible security risk. In this sense, fear functioned both as an instrument of state control and as a legitimizing discourse for the deportation policy.

Finally, the prominence of the words family, children, and pain indicates the profound impact of deportation on social structures. Families were fragmented, and children were among the most vulnerable groups affected by hunger, disease, and displacement. This demonstrates that the trauma of forced migration was not limited to individuals but deeply affected intergenerational social continuity. The frequent reference to pain reflects both the emotional and physical dimensions of the deportation experience, highlighting the enduring trauma associated with separation, loss, and survival.

In conclusion, the study reveals that the deportation of Ahıska Turks continues to persist in collective memory as a deeply traumatic historical experience. The findings suggest that forced migration is remembered not only as a historical event but also as an ongoing symbolic and emotional reality transmitted across generations. By focusing on witness narratives, this research contributes to the migration studies literature by highlighting the role of collective memory in preserving and reproducing traumatic experiences.

Future studies may comparatively examine how second- and third-generation Ahıska Turks in different countries reconstruct this collective memory and how notions of homeland, belonging, and identity evolve over time.

Kaynakça

- Adıgüzel, Y. (2020). *Göç sosyolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akyıldız, İ. E. (2016). Göç teorilerinin karşılaştırmalı analizi. *B.U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 35(2), 127-176. https://www.uludag.edu.tr/dosyalar/iibfdergi/genel-dokuman/2016_2/asl%2006.pdf
- Beyoğlu, Ö. (2019). *1944 Ahıska sürgünü: Son tanıklar*. YTB Yayınları.
- Hacılı, A. (1992). *Qəribəm bu vətəndə (Axısqa Türklərinin etnik mədəniyyəti)*. Gənclik.
- IOM. (2009). Forced resettlement/relocation. *Göç terimleri sözlüğü* içinde (s. 69).
- Kırzioğlu, M. F. (1992). *Yukarı-Kür ve Çoruk boyları'nda Kıpçaklar: İlk-Kıpçaklar (M.Ö. VIII-M.S. VI. yy.) ve son-Kıpçaklar (1118, 1195) ile Ortodoks-Kıpçak Atabekler hükûmeti (1267-1578) Ahıska/Çıldır eyâleti tarihi'nden*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Mürseloğlu, R. (2001). Devlet Savunma Komitesi'nin Kararı. *Ahıska Dergisi*, 1, 33-34.
- Nicolay, B. (2007). *The Meskhetian Turks at a crossroads: Integration, repatriation or resettlement*. ECMI.
- Ökten Sipahioğlu, B. (2024). Göç ve doğal afet ilişkisi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1), 292-313. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3472671>
- Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266. <https://doi.org/10.2307/2089239>
- Uravelli, O. (2009). Sovyet resmî belgelerinde Ahıska sürgünü. *Bizim Ahıska*, 16, 8-11. <http://www.ahıska.org.tr/?p=960>
- Üren, M. (2015). *Kimlik, çıkar ve jeopolitik ekseninde Ahıska Türkleri sorunu* (Tez No: 425251). [Doktora tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi Sistemi. <https://tez.yok.gov.tr/>
- Zeyrek, Y. (2001). *Ahıska bölgesi ve Ahıska Türkleri*. Pozitif Matbaacılık.

Etik Kurul Kararları

Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Yayın Etiği Beyanı

Bu makalenin planlanmasından, uygulanmasına, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen

eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayının ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

EKLER

Ek-1: Ahıska Türklerinin Sürgününe Dair SSCB Devlet Savunma Komitesi'nin Kararı (Mürseloğlu, 2001, s. 33; Nicolay, 2007, s. 645, içinde Üren, 2015, s. 554).

TAMAMEN GİZLİ

Moskova/Kremlin

NO: 6279

31 TEMMUZ 1944

Gürcistan SSC devlet sınırını korumak üzere gereken şartların sağlanması için Devlet Savunma Komitesi, aşağıdaki kararları almıştır:

1. Gürcistan SSC'nin sınır şeridi olan Ahıska, Adigen, Aspinza, Ahılkelek ve Bogdanovka rayonlarıyla Acaristan Özerk SSC'den Türk, Kürt, Hemşinli olmak üzere toplam 86.000 kişiden meydana gelen 16.700 hanelik nüfustan, 40.000'i Kazakistan SSC'ye, 30.000'i Özbekistan SSC'ye ve 16.000'i de Kırgızistan'a tahliye (sürülüp boşaltma) edilsin. Tahliye, SSCB Halk İçişleri Komiserliğince gerçekleştirilsin. SSCB Halk İçişleri Komiserliği (Yoldaş Beriya), tahliye işini 1944 yılı Kasım ayında gerçekleştirsin.
2. Gürcistan SSC sınırı bölgesinden tahliye edilen göçmenlere bütün değerli şahsî eşyalarını, paralarını, ev eşyalarını, giyecek, ayakkabı, kap kacak, mobilya vb. ile aile başına azami 1000 kg olmak şartıyla yiyecek almalarına izin verilsin.
3. Sınır şeridinden tahliye edilen göçmenlerin kendileriyle beraberlerinde almayacakları tarım ürünlerinin, ev hayvanlarının, tarım aletlerinin, diğer gayrimenkullerin teslim alınması için SSCB Halk Et ve Süt Sanayi Komiserliği, SSCB Halk Tedarik Komiserliği, Gürcistan SSC Halk Toprak Mahsulleri Komiserliği ve

Halk Maliye Komiserliği'nin iştirakiyle Gürcistan SSC Halk Komiserleri şurası Başkan Yardımcısı'nın başkanlığında (Yoldaş Khoştariya) komisyon kurulsun.

a. Adı geçen komisyon, tahliye edenlerin bırakacakları mal ve diğer eşyaların tamamını teslim alacak, bıraktıkları tarım ürünleri, hububat, kuş, ev hayvanları ve meyve bahçeleri karşılığında göçmenlere her hane için ayrı olmak üzere takas makbuzu verecektir. Makbuzda bahçelerin tahmini değeri gösterilecektir.

Teslim alma işleri şöyle yapılacaktır: Atları SSCB Halk Tarım Komiserliği; diğer hayvanları ve kümes hayvanları, SSCB Halk Et ve Süt Sanayi Komiserliği; tarım ürünleri ve hububatı SSCB Halk Tedarik Komiserliği makamları; geri kalan bütün emlâki ve meyve bahçelerini ise Gürcistan SSC Halk Komiserleri şurası'nın kararıyla mahallî makamlar teslim alacaklardır.

4. Kazakistan SSC (Skvortsov ve Undasınov Yoldaşlar), Kırgızistan SSC (Vagov ve Kulatov Yoldaşlar), Özbekistan SSC (Yusufov ve Abdurrahmanov Yoldaşlar), Komünist Partileri Merkez Komiteleri ve Halk Komiserleri şuraları adı geçen cumhuriyetlerin Halk İçişleri Komiserlikleri ile beraber gelecek göçmenlerin kabulü, ikameti ve devamlı iskân ve istihdamları ile ilgili gerekli tedbirleri alacaklardır. Ayrıca:

a. Gelecek göçmenleri kolhozlara yerleştirmek üzere, kolхозlarda gereken meskenlerin hazırlanması, gerekirse tamiri ve kış şartlarına göre hazırlanması;

b. Göçmenlerin ve eşyalarının demiryolu istasyonundan yerleştirileceği mıntıkaya taşınması için gerekli araçların hazır bulundurulması;

c. Gelen göçmenlere ev etrafında küçük toprak ile gereken ufak tefek aletler verilmesi sağlanacaktır. Bu hazırlık işleri 1 Kasım 1944 tarihine kadar tamamlanacaktır.

5. Göçmenlerin Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan SSC'ye taşınmaları için Halk Nakliye Komiserliği (Yoldaş Kaganoviç) gereken katarları temin etmek ve SSCB Halk

İçişleri Komiserliğinin emri üzerine istasyonlara zamanında sevk etmekle görevlendirilsin. Göçmenlerin cumhuriyet sınırları içinde taşınması Gürcistan SSC Halk Komiserleri Şurası'nın isteği ile gerçekleştirilsin.

6. Özel tahliye tabi tutulan göçmenlerin yollarda iaşelerini temin etmek üzere SSCB Halk Ticaret Komiserliği görevlendirilsin. SSCB Devlet Plânlama Komitesi, talep üzerine SSCB Halk Ticaret Komiserliği'ne gıda maddeleri ödeneği tahsis etsin. Böylece özel tahliye tabi tutulan nüfusun yolculuk iaşesi temin edilsin.

7. Göçmen halka yollarda ve iskân mahallinde sağlık hizmetleri verilmesi için SSCB Halk Sağlığı Komiserliği (Yoldaş Mityerov) görevlendirilsin.

8. Göçmenlere ellerindeki mübadele makbuzları karşılığında kendilerinden teslim alınmış ev hayvanları yerine verilmek üzere SSCB Halk Ziraat Komiserliği (Yoldaş Andreyev), Halk Et ve Süt Sanayi Komiserliği (Yoldaş Smirnov) ve Halk Tedarik Komiserliği (Yoldaş Subbotin); Kırgızistan, Özbekistan ve Kazakistan Halk Komiserleri kurullarıyla beraber görevlendirilsin.

- a. 1 Mayıs 1945 tarihine kadar sığır, manda, koyun, keçi ve kümes hayvanları;
- b. 1 Nisan 1945'e kadar buğday, arpa ve diğer besinler;
- c. 1 Ocak 1946'ya kadar göçmenlerin iskân edildikleri kolhozlara (çiftliklere) atlar.

Bunlar şahsî makbuzlarda yer alan miktar ve vasıflarda teslim edilecektir.

9. SSCB Ziraat Bankası (Yoldaş Kravtsov), Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan'a gelen göçmenlere yerleşmek için hane başına yedişer bin ruble, yedi yıl vadeli kredi versin.

10. İşbu kararın birinci paragrafı gereğince göçmenler, çiftçiler olarak 1945 yılında para vergilerinden, devlete verilen aynı vergilerden ve resimlerden muaf tutulsun. Önceki yerlerinde bırakmış oldukları bahçe ve bağların bedelleri SSCB Halk Ziraat Komiserliği ve Gürcistan SSC Hükûmeti'nin tesbit edeceği fiyatlar üzerinden kendilerine ödensin.

11. Gürcistan Halk Komiserleri Şurasına, adları birinci paragrafta geçen sınır ilçelerine toplam nüfusları azami 32.000 kişi olmak kaydıyla Gürcistan SSC'nin toprak sıkıntısı bulunan diğer bölgelerinden 7.000 haneyi iskân etme müsaadesi verilsin. Bunların adı geçen bölgeye iskânı, gerek yekpare çiftlik (kolhozlar), gerekse münferit haneler olarak gerçekleştirilsin. Sınır şeridindeki iskân yerleri Halk İçişleri Komiserliği Sınır Kuvvetleri Gürcistan Bölge Komutanlığı ile mutabakat halinde tespit edilsin.

12. Gürcistan SSC'nin toprak sıkıntısı çeken bölgelerinden söz konusu sınır bölgesine iskân edilecek halkın geçim ve yerleşme meselelerini halletmek için Gürcistan Hükûmeti'ne şunlar müsaade edilsin:

a. Sınır bölgelerinde yeniden kurulan kolhozlara, buralardan tahliye edilmiş olan nüfusa ait kamu ve ferdi yapıları tamamen karşılıksız olarak devretmek, eski halktan geriye kalan tarım aletlerini beş yıl vadeli kredi şeklinde yeni getirilen hanelere teslim etmek;

b. Bölgeye iskân edilen çiftçilere, sınır bölgesi için uygun görülmüş miktarlarda arsalar dağıtmak;

c. Buradan tahliye edilmiş nüfustan kalan kamu ve hususî bahçe ve bağları yedi yıl vadeli kredi şeklinde yeni gelenlere devretmek;

ç. Bu bölgeye iskân edilen nüfusu 1945 yılında her türlü vergilerden muaf tutmak;

d. İskân edilenlere Gürcistan Hükûmeti imkân ve fonları çerçevesinde ev hayvanları vermek;

e. Boşaltılan bölgeye yeni iskân edilecekleri parasız nakletmek. Taşınma masrafları Gürcistan Hükûmeti'ne özel olarak ayrılmış paralarla karşılanacaktır.

f. Yeni getirilecek nüfusun iskânını buralardaki nüfusun tahliyesi bittikten hemen sonra Kasım ayında başlatılacak ve üç ay içinde tamamlanacaktır.

13. SSCB Halk Maliye Komiserliği (Yoldaş Zverev):

a. Özel tahliyeye tabi nüfusun sürgünü, taşınmaları ve Orta Asya'da yerleştirilmeleri için SSCB Halk İçişleri Komiserliği'ne 30.000.000 ruble ve ayrıca boşaltılan sınır bölgesindeki kolhozlara getirilecek yeni hanelerin iskânı için de Gürcistan Halk Komiserleri şurası'na 4.000.000 ruble tahsis edilsin.

b. SSCB Halk Ziraat Komiserliği, Halk Tedarik Komiserliği ve Halk Et ve Süt Sanayi Komiserliği ile beraber Gürcistan SSC'den tahliye edilen nüfusa ev ve kümes hayvanları ile bırakıp gittikleri diğer mal varlığı, gıda, emlak ve aletlerin bedellerini ödemek için SSCB Halk Komiserleri Kurulu'na teklif getirsin ve adı geçen Komiserliklerin tahliye işleri için yaptıkları harcamaların karşılanmasıyla ilgili önerge hazırlansın.

14. Glavneftsnab (Petrol Ofisi, Yoldaş şirokov): Ekim, Kasım aylarında özel tahliye işlemlerinin gerçekleştirilmesi için SSCB Halk İçişleri Komiserliği'ne 750 ton, Kazakistan Hükümeti'ne 75 ton, Kırgızistan Hükümeti'ne 35 ton, Özbekistan Hükümeti'ne 70 ton ve Gürcistan Hükümeti'ne de 100 ton fon dışı benzin tahsis etmekle görevlendirilsin.

İ. STALİN

Devlet Savunma Komitesi Başkanı

Ek -2: SSCB Devlet Savunma Komitesi'nin 6279 Sayılı Kararının Uygulandığına Dair İçişleri Komiserliği'nin Cevabi Yazısı (Uravelli, 2009, s. 8)

TAMAMEN GİZLİ

Moskova

SAYI: 1281/B

28 KASIM 1944

Devlet Savunma Komitesi-Yoldaş İ. V. STALİN'e

SSCB Halk Komiserleri Kurulu-Yoldaş V. M. MOLOTOV'a

SSCB Komünist (Bolşevik) Partisi Merkez Komitesi Yoldaş G. M. MALENKOV'a

Devlet Savunma Komitesi Kararı gereğince SSCB Halk İçişleri Komiserliği; Türklerin, Kürtlerin ve Hemşenlilerin Gürcistan SSC'nin sınır bölgesinden tahliye işlemlerini tamamlamıştır.

Türkiye'nin sınıra yakın kısımdaki nüfusla akrabalık bağları bulunan söz konusu halkın önemli bir çoğunluğu, kaçakçılık yapmakta olup göç eğilimi gösteriyor ve Türkiye istihbarat mercileri için casus angaje etme ve çete grupları oluşturma kaynağı teşkil ediyordu.

Tahliye işlemlerine hazırlık tedbirleri, bu yılın 20 Eylül-15 Kasım tarihleri arasında alınmıştır. Bu arada tahliyeye tabi tutulanların sınırı geçmelerini engellemek amacıyla devletimizin Türkiye sınırında güvenlik ve karakol hizmetleri azami derecede takviye edilerek en sıkı şekilde emniyet sağlanmıştır. Adigön, Aspinza, Ahıska, Ahılkelek ilçelerinde tahliye işlemleri 15-18 Kasım, Acaristan Özerk Cumhuriyeti'nde ise 25-26 Kasım günlerinde gerçekleştirilmiştir.

Toplam 91.095 kişi tahliye edilmiştir.

Tahliye edilenleri taşıyan katarlar, hareket hâlinde olup Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'daki yeni iskân yerlerine doğru yol almaktadır. Tahliye işlemleri, düzenli ve olaysız şekilde tamamlanmıştır.

Adı geçen sınır ilçelerine Gürcistan'ın toprak sıkıntısı çekilen bölgelerinden 7.000 hanelik köylü nüfus iskân edilecektir.

Ayrıca SSCB Halk İçişleri Komiserliği, Gürcistan SSC ile Türkiye sınırındaki şeritte özel tedbirler almaktadır.

Lavrentiy BERİA
SSCB Halk İçişleri Komiseri
Devlet Güvenliği Genel Komiseri